

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนเด็กกอนุบาลหลายวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมวรรณคดี รวมทั้งงานวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษางานวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพและความเป็นมาของชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดระนอง
 - 1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดระนอง
 - 1.2 ชุมชนไทยอิสลามและไทยพุทธ
 - 1.3 ชุมชนไทยใต้และไทยอีสาน
2. หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม ที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนเด็กกวัยอนุบาล
3. หลักการสอนเด็กที่พูดหลายภาษา
4. การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
5. การจัดการศึกษาปฐมวัยหลายวัฒนธรรม

สภาพทั่วไปและความเป็นมาของชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดระนอง

1. สภาพทั่วไปของจังหวัดระนอง

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย ทางฝั่งตะวันตกของทะเลอันดามัน ทิศเหนือติดกับจังหวัดชุมพร ทิศตะวันตกติดกับทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศใต้ติดกับจังหวัดพังงา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมือง อำเภอกระบุรี อำเภอละอุ่น อำเภอกะเปอร์ กิ่งอำเภอสุขสำราญ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำการประมง ค้าขาย รับจ้าง จังหวัดระนองได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่าที่สำคัญ

ของประเทศไทย เพราะมีการติดต่อกับประเทศพม่า การที่เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ประกอบกับประเทศอื่นเนื่อง ทำให้จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่มีประชากรที่มีความหลากหลายสูงจังหวัดหนึ่ง คือ มีทั้งคนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายพม่า และคนไทยเชื้อสายมลายู คนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือชาวมุสลิม และคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ นับตั้งแต่ภาคอีสานประสบปัญหาแห้งแล้ง อดอยากน้ำท่วม เกิดปัญหาการทำมาหากิน ทำให้ชาวอีสานจำนวนมากอพยพโยกย้ายออกไปทำงานทำในส่วนต่าง ๆ ของประเทศนั้น ระนองก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีคนอีสานอพยพมามาก จนปัจจุบันประมาณร้อยละ 30 ของประชากรในจังหวัด ผู้ที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จะทำสวนกาแฟ เก็บกาแฟรับจ้าง (ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ , 2534)

2. ชุมชนไทยอิสลามและไทยพุทธ

อำเภอเมือง อำเภอกะเปอร์ และกิ่งอำเภอสุดสำราญมีโครงสร้างทางสังคมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอำเภออื่นในจังหวัดระนอง กล่าวคือ มีประชากรบางส่วนเป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามหรือเรียกว่าชาวมุสลิมใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ไม่นิยมพูดภาษาไทย มีบางส่วนที่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย มีขนบธรรมเนียมที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น คือ รักความสันติสุขเป็นชีวิตจิตใจ โดยการแสวงหาความสันติสุขตามคำสั่งสอนของศาสดามูฮัมหมัด ชุมชนของผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดระนองมีลักษณะเด่นคือ อยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่บ้าน และในแต่ละหมู่บ้านจะมีมัสยิดหรือสุเหร่าเป็นศูนย์กลางที่ชาวไทยมุสลิมจะไปประกอบศาสนกิจร่วมกัน เป็นที่เรียนหนังสือของเยาวชน ฯลฯ โดยมีอิหม่ามซึ่งชาวบ้านเลื่อมใสมาเป็นผู้นำทางศาสนาในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก การดำรงชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม มีคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นบทบัญญัติในการดำเนินชีวิตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตที่จะต้องเคร่งครัด ชาวมุสลิมจะมีความศรัทธาในพระเจ้าเป็นเจ้าอย่างจริงใจ

นอกจากนี้แล้วชาวไทยมุสลิมในจังหวัดระนองยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธทั่วไปที่ถือปฏิบัติอยู่ เรื่องอาหาร เครื่องดื่ม เช่น ไม้รับประทานหมู สัตว์ที่ไม่ได้เชือด สัตว์ที่ต้องห้ามตามพระคัมภีร์อัล - กุรอาน ไม้ดื่มสุรารองมีนเมา และยังมีประเพณีที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและทางอ้อมกับศาสนาอิสลาม เช่น การเวียนมหาคัมภีร์อัล - กุรอาน การเวียนหนังสือยารี ประเพณีหญิงกับชาย การเข้าสู่นัด การแต่งงาน การหย่าร้าง การจัดการศพ การแต่งกาย การถือศีลอด นอกเหนือจากเดือนรอมฎอน วันเริ่มศักราชใหม่ วันมาลิก

วันอาชูรอ วันเม็ยราจ วันนีสฟูระอามา การเกิด การโกนผมไฟ การเคารพ และขนบธรรมเนียมที่ทำทั่วไปโดยไม่เกี่ยวกับศาสนา เช่น การทำบุญขึ้นปีใหม่

เศรษฐกิจและอาชีพ ประชาชนไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ และพืชไร่อื่น ๆ นอกจากนี้มีการทำเหมืองแร่ และการประมงตลอดจนค้าขาย

การศึกษาเด็กเล็กในชุมชนไทยมุสลิมของจังหวัดระนอง ส่วนใหญ่จะนำบุตรหลานไปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง ซึ่งเป็น หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นอกจากนี้ประชาชนอีกส่วนหนึ่ง เป็นคนที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีวัดเป็นศูนย์รวมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกัน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ตลอดจนทำการประมงและค้าขาย

3. ชุมชนชาวไทยที่พูดภาษาถิ่นใต้และชาวไทยที่พูดภาษาถิ่นอีสาน

ชุมชนที่มีทั้งชาวไทยพูดภาษาถิ่นใต้และชาวไทยที่พูดภาษาถิ่นอีสาน โดยเฉพาะอำเภอกระบุรี และอำเภอละอุ่น ชุมชนไทยใต้เป็นชุมชนของคนดั้งเดิมที่อยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้ว อีกทั้งยัง มาจากจังหวัดอื่น ๆ ทางภาคใต้บ้างบางส่วน เช่น นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต สงขลา ฯลฯ คนเหล่านี้สื่อสารกันด้วยภาษาใต้ในชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประมง และค้าขาย เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเด่นคือรักพวกพ้อง ไม่ยอมคน ประเพณีที่สำคัญของอำเภอกระบุรี คือ ประเพณีขึ้นปีใหม่ ประเพณีขึ้นถ้ำพระขยางค์ ประเพณีแข่งเรือที่คอคอดกระ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตรุษไทยที่วัดสุวรรณคีรี ประเพณีงานศิลป์ที่บ้านทับทิม ซึ่งเป็นประเพณีที่คนใต้จังหวัดระนองเป็นผู้จัดเป็นประจำทุกปี ส่วนอำเภอละอุ่นนั้นก็มีการประเพณีปีใหม่

ส่วนคนอีสานนั้น ส่วนใหญ่อพยพมาจากหลาย ๆ จังหวัด เช่น นครราชสีมา อุบลราชธานี สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด ยโสธร คนเหล่านี้อพยพมาเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนกาแฟ หรือบางส่วนก็มารับจ้างเก็บกาแฟ บางพวกก็ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดระนอง ส่วนบางพวกก็อาศัยแบบชั่วคราว คือ เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวก็พากันมา พอหมดฤดูก็พากันกลับบ้าน หรือเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยถูกหลานที่อยู่ในวัยเรียนที่ต้องติดตามพ่อแม่ไปทุกหนทุกแห่ง จึงเป็นปัญหาการย้ายโรงเรียนอยู่เป็นประจำ ทำให้เด็กเรียนไม่

ทันเพื่อน ถ้าหากมองถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มนี้จะเป็นผู้นุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมได้อย่างดีเยี่ยม ไม่ว่าจะเป็นการบิข้างด้วยมือ การบริโภคข้าวเหนียวแทนข้าวเจ้า หรือแม้แต่ประเพณีงานบุญหรืองานพิธีกรรมทางศาสนา ก็ยังมีปรากฏให้เห็นในชุมชนอิสานอยู่เนือง ๆ เช่น งานบุญพระเวท ซึ่งเป็นประเพณีของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม ที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนเด็กวัยอนุบาล

การปลูกฝังความรู้ทางวัฒนธรรมอิสลามให้แก่เด็กนั้น เด็กจะเริ่มอ่านและท่องจำคัมภีร์อัล-กุรอาน ศึกษาเรื่องเอกภาพของพระผู้เป็นเจ้า เรื่องศาสนาบัญญัติที่เกี่ยวกับความสะอาด การละหมาด การถือศีลอด และอื่น ๆ ที่จำเป็น ตลอดจนคำนิยมในการประกอบอาชีพการปฏิบัติคนในสังคม การแต่งกาย การบริโภคอาหาร การอยู่อาศัย ตั้งแต่อายุยังน้อยโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว จนกระทั่งถึงสถาบันทางศาสนาของชุมชน คือ มัสยิด ลักษณะการถ่ายทอดหล่อหลอมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง (โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ , 2527)

1. บทบัญญัติที่กำหนดให้ปฏิบัติและละเว้นในสิ่งที่ห้าม

บทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มุสลิมปฏิบัติ และละเว้นในสิ่งที่ห้ามแบ่งออกเป็น 5 ประเภท

1. วาญิบ หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดให้มุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะตามหลักศาสนาต้องปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับผลตอบแทน แต่ถ้าละเว้นไม่ปฏิบัติตาม ก็จะถูกลงโทษจากพระเจ้า สิ่งที่ศาสนากำหนดว่าเป็นวาญิบ เช่น การละหมาดประจำวัน การถือศีลอด การบริจาคทรัพย์ (ซะกาต) การประกอบพิธีหัจญ์สำหรับบุคคลที่มีความสามารถ การศึกษาหลักธรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการปฏิบัติเบื้องต้น เป็นต้น

2. หะรอม หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้าม เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับโทษ แต่ถ้าละเว้นไม่กระทำจะได้รับการตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้า สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นหะรอม เช่น อาหารบางอย่าง การพนันทุกชนิด การละเล่นบางอย่าง การเอาดอกเบี๋ย การนินทา เป็นต้น

3. สุนัต หมายถึง บทบัญญัติที่กำหนดให้มุสลิมควรปฏิบัติ เมื่อผู้ใดปฏิบัติจะได้รับผลตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้า แต่ถ้าละเว้นก็ไม่ถูกลงโทษ สิ่งที่ศาสนากำหนดเป็นสุนัต เช่น การกล่าวคำว่า "บิสมิลลาฮิลเราะมานิลเราะฮีม" ก่อนการกระทำใด ๆ การเยี่ยมญาติพี่น้อง การอ่านอัล - กุรอาน เป็นต้น

4. มักรูช หมายถึง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ แต่ถ้าหากปฏิบัติไปแล้วก็ไม่ถูกลงโทษ ถ้าหากละเว้นได้เป็นการดีและได้รับผลตอบแทนจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า สิ่งทีศาสนากำหนดเป็นมักรูช เช่น อาหารจำพวกที่มีกลิ่นจัด การไม่รับศีลอดเมื่อถึงเวลา เป็นต้น

5. มุบาห์ หมายถึง บทบัญญัติที่ไม่บังคับและไม่ห้าม พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าไม่ให้ผลตอบแทนและไม่ลงโทษเมื่อปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ สิ่งทีศาสนากำหนดเป็นมุบาห์ เช่น การนอนจะนอนบนพื้นหรือบนเตียงก็ได้ การนั่งจะนั่งบนพื้นหรือเก้าอี้ก็ได้

2. หลักการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

หลักการปฏิบัติทีศาสนาอิสลามบัญญัติไว้ั้น ได้กำหนดให้บุคคลทีนับถือศาสนาอิสลามมีแนวการปฏิบัติในชีวิตประจำวันในแต่ละพฤติกรรมไว้อย่างชัดเจน สำหรับหลักการปฏิบัติทางศาสนาทีกล่าวในที่นี้เป็นเพียงบางส่วน และพอสังเขปเท่านั้น ซึ่งได้รวบรวมจากกรมวิชาการ (2529 , 2530) ยูสุฟ กือรฎอวี (2533) และอับดุลการิม วันแอะเลาะ (ม.ป.ป.) มีดังนี้

2.1 หลักการปฏิบัติตนของศาสนาอิสลาม

ผู้ทีเป็นมุสลิมจะต้องมีหลักปฏิบัติ 5 ประการ ทีเรียกว่า รุกนอิสลาม

1. การปฏิญาณตน มุสลิมทุกคนต้องมีการปฏิบัติตนโดยกล่าวเป็นภาษาอาหรับว่า "อัสฮะอูดัลลาฮิลลาฮะอิลัดดอฮ วะอัสฮะอูนนะมุฮัมมัดวะเราะฮูลลอฮ" มีความหมายว่า "ข้าพเจ้าปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ และนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ"

2. การนำเพ็ญมนัสการ เป็นการแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าซึ่งเรียกว่าละหมาดหรือละหมาซ การละหมาดเป็นการทำสมาธิเป็นการสำรวมตนต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า การละหมาดมีการปฏิบัติวันละ 5 ครั้ง คือ ตอนเช้าก่อนดวงอาทิตย์ขึ้นครั้งหนึ่ง และตอนหลังเที่ยงครั้งหนึ่ง ตอนเย็นครั้งหนึ่ง หลังจากดวงอาทิตย์ตกครั้งหนึ่ง และตอนกลางคืนก่อนเข้านอนครั้งหนึ่งและต้องทำเป็นประจำทุกวัน

3. การถือศีลอด ในรอบปีมีการถือศีลอดเป็นเวลาหนึ่งเดือน ในเดือนเราะมะฎอนเฉพาะตอนกลางวันนับจากเวลาดวงอาทิตย์ขึ้นไปจนถึงดวงอาทิตย์ตก การถือศีลอดคือ การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร การดื่ม การสูบ ตลอดจนการสำรวมทางกาย วาจา

และจิตใจ ถ้าหากเป็นคนป่วย คนชรา ผู้เดินทางไกล สตรีที่มีประจำเดือน มีครรภ์แก่ เด็กๆ ลูกคายน่านม และคนที่ทำงานหนัก ก็ให้งดเว้นได้โดยจะต้องถือศีลอดชดเชยภายหลังได้ หรือบริจาคทานแก่คนยากจนเป็นการชดเชยก็ได้

4. การบริจาคทรัพย์ การบริจาคทานตามศาสนาบัญญัติ เรียกว่า ฆะกาช เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องปฏิบัติเพื่อตระหนักถึงหน้าที่ของคนที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ฆากาช มี 2 ประเภท คือ ฆากาชทั่วไป ได้แก่ ทรัพย์ชิ้นส่วนหนึ่งให้ผู้ครอบครองต้องจ่าย ตามศาสนาบัญญัติ เช่น เงินทอง ปศุสัตว์ ทรัพย์แว่นราตุ สีนค้ำ เป็นต้น และฆะกาชพิฎุเราะช ได้แก่ ฆะกาชส่วนบุคคลที่ทุกคนต้องจ่ายโดยจ่ายเป็นอาหารหลักที่ใช้รับประทานในท้องถิ่น เช่น ข้าว แป้ง เป็นต้น คุณสมบัติของผู้ที่ต้องบริจาคฆะกาช คือ ต้องเป็นมุสลิม ไม่เป็นทาสและมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างสมบูรณ์ บุคคลที่มีสิทธิ์รับบริจาคมี 8 ประเภทคือ เด็ก กำนว้า คนยากจน ผู้รวบรวมเงินบริจาคที่แต่งตั้งขึ้น ผู้เลื่อมใสเข้านับถือศาสนาอิสลามในระยะแรก ทาสที่หาเงินเพื่อไถ่ตัวเป็นอิสระ ผู้มีหนี้สิน ผู้เผยแพร่ศาสนา และผู้เดินทางไกลที่ขาดเงิน

5. การประกอบพิธีหัจญ์ บัญญัติสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถจะเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ที่เมืองมักกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้โดยมีทรัพย์พอ ทั้งที่จะเดินทางไป - กลับ และมีพอที่จะเลี้ยงครอบครัวที่อยู่ด้วย มีความปลอดภัยในการเดินทาง และมีร่างกายแข็งแรง การประกอบพิธีนี้ยังเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพ เสมอภาค และภวาทระของมวลมุสลิม

2.2 การสิ้นสุดการเป็นมุสลิม

การสิ้นสุดสภาพการเป็นมุสลิมเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ทางการกระทำ มีดังนี้

- 1.1. การกราบไหว้สิ่งต่าง ๆ นอกจากพระเจ้า เช่น รูปปั้น ภาพจำลอง ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ต้นไม้ สัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น
- 1.2. การปฏิบัติหรือร่วมปฏิบัติพิธีกรรมของศาสนาอื่น
- 1.3. การยับยั้งการสอนปฏิญาณตนแก่ ผู้เลื่อมใสสมัครใจมานับถือศาสนาอิสลาม

1.4 การบิดเบือนเปลี่ยนแปลงอัล - กุรอาน

2. ทางวาจา มีดังนี้

- 2.1 การพูดลบหลู่หรือกล่าวไปในทางให้เสื่อมเสียความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า บรรดาศาสดา สวรรค์ เป็นต้น
- 2.2 การจงใจให้ร้ายมุสลิมด้วยการเรียกเขาว่า เป็นคนนอกศาสนา
- 2.3 การปฏิเสธสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าห้าม เช่น พูดว่าการดื่มสุราไม่บาป เป็นต้น
- 2.4 การปฏิเสธคำสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้าที่ให้ปฏิบัติ เช่น พูดว่าไม่จำเป็นต้องถือศีลอด เป็นต้น
- 2.5 การอ้างตัวเป็นศาสดาต่อจากศาสดา มุฮัมมัด

3. ทางใจ มีดังนี้

- 3.1 การไม่แน่ใจว่าเป็นพระเป็นเจ้ามีจริงหรือไม่
- 3.2 การไม่แน่ใจว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตจริง
- 3.3 การไม่แน่ใจว่ามีโลกหน้า และสงสัยว่าสวรรค์และนรกมีจริงหรือไม่

ถ้าหากมุสลิมคนใดรู้ว่าตนเองได้สิ้นสุดสภาพการเป็นมุสลิม ต้องรีบกล่าวขออภัยโทษและกล่าวคำปฏิญาณตน ประกอบกับตั้งใจอย่างแน่วแน่จะไม่กระทำในลักษณะดังกล่าวอีกทั้งทางกาย วาจา และใจ จึงจะมีสภาพกลับเป็นมุสลิมตามเดิมได้

3. หลักการปฏิบัติในการทำกิจวัตรประจำวัน

3.1 การทำความสะอาด

สิ่งสกปรก (นะฎีส) ตามที่ศาสนาได้บัญญัติไว้ มีหลายอย่างถ้าหากไปแตะต้องสัมผัสจะต้องทำความสะอาดตามหลักศาสนา เพราะถือว่าเป็นสิ่งสกปรก สิ่งสกปรกแบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. มุค็อฟพะพะซ ไค้แก๋ บัสสาวะของเด็กชายที่คัมมนมแม่ และมีอายุไม่เกิน 2 ขวบ
2. มุคะวัสสิฎเฆาะซ ไค้แก๋ อูจจาเราะ บัสสาวะ เลือด น้ำหนอง น้ำเหลือง อาเจียน น้ำนมของสัตว์ที่รับประทาน สัตว์ที่ตายโดยไม่ได้เชือดตามบทบัญญัติของศาสนา ยกเว้นบางอย่าง เช่น ปลา ตั๊กแตน

3. มุขมอดละเซาะซ ได้แก่ สุนัข สุกร

วิธีการทำความสะอาดสระอาดั่งสกปรกแต่ละชนิด มีดังนี้

1. มุขมอดพะพะซ ให้ใช้น้ำพรมบนรอยเบื่อนั้นให้ทั่ว โดยไม่ต้องใช้น้ำไหลผ่านก็ใช้ได้
2. มุขะวัสสิฎเภาซ ให้ขจัดสิ่งสกปรกให้ออกหมดเสียก่อน แล้วจึงล้างด้วยน้ำสะอาดให้น้ำไหลผ่าน 3 ครั้ง โดยน้ำไหลผ่าน 1 ครั้ง จะเป็นการดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องไม่ให้กลิ่นสีค้างอยู่
3. มุขมอดละเซาะซ ให้ขจัดสิ่งสกปรกให้ออกหมดเสียก่อน แล้วจึงล้างด้วยน้ำสะอาดให้น้ำไหลผ่าน 7 ครั้ง ในการล้างครั้งแรกหรือครั้งสุดท้ายหรือในครั้งหนึ่งครั้งใดให้ใช้น้ำบนดินล้าง

การทำตามวิธีดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าสะอาดตามหลักศาสนบัญญัติ

ในการทำความสะอาดร่างกายหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ น้ำที่ศาสนบัญญัติให้ใช้มี 7 ประเภท ได้แก่ น้ำฝน น้ำป่อ น้ำในแม่น้ำลำคลอง น้ำทะเล น้ำที่นำมาจากตามน้ำใต้ดิน น้ำค้าง และหิมะ

3.2 การบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารที่มาจากพืชสามารถบริโภคได้โดยไม่มีข้อห้าม ยกเว้นสิ่งที่เกิดจากการนำไปหมักจนกลายเป็นสุรา สำหรับอาหารที่มาจากสัตว์สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ สัตว์บกและสัตว์ทะเล สัตว์ทะเล หมายถึง สัตว์ที่อาศัยอยู่ในทะเล ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หากไม่มีน้ำ ถือว่าเป็นอาหารบริโภคได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีชีวิต หรือตายแล้วก็ตาม สำหรับสัตว์บกมีข้อห้ามหลายประการ เช่น ห้ามบริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง ถูกฆ่าเพื่อบูชาอัญญ ถูกรัดคอตาย ถูกตีตาย ตกจากที่สูงตาย ถูกขวัดตาย ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของพระผู้เป็นเจ้า ตลอดจนเนื้อของสัตว์ที่ได้จากการเชือด เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังมีข้อห้ามเกี่ยวกับเครื่องดื่มและสิ่งเสพติดซึ่งเมื่อดื่มหรือเสพแล้วทำให้เกิดอาการมีนเมาขาดสติ ให้โทษแก่ร่างกาย เช่น สุรา เบียร์ เฮโรอีน ผีน กัญชา เป็นต้น

3.3 การแต่งกาย

การแต่งกายสำหรับผู้ชายให้ปกปิดอวัยวะอย่างน้อยที่สุดตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ห้ามแต่งกายด้วยผ้าไหม และห้ามใช้เครื่องประดับประเภททองคำ เงิน สำหรับผู้หญิงให้

ปกปิดตั้งแต่คอไปจนถึงข้อมือและข้อเท้า อนุญาตให้ผู้หญิงเปิดเผยส่วนของร่างกายได้เฉพาะใบหน้ากับมือเท่านั้น ห้ามผู้หญิงแต่งกายรัดรูปที่แสดงให้เห็นสัดส่วนของร่างกาย ห้ามใช้ผ้าบางโปร่งแสงที่สามารถมองเห็นถึงสิ่งที่อยู่ภายใน และผู้หญิงต้องมีผ้าคลุมศีรษะด้วย นอกจากนี้แล้ว ทั้งผู้ชายและผู้หญิงห้ามแต่งกายผิดเพศ กล่าวคือ ผู้ชายต้องไม่แต่งกายแบบหญิง และผู้หญิงต้องไม่แต่งกายแบบชาย

3.4 มารยาทในการพบกัน

สำหรับมุสลิมเมื่อเวลาพบปะกันศาสนากำหนดให้กล่าวสละม คือ ผู้ที่ทักทายให้กล่าวว่า “อัสสะลามุอะลัยกุม” ผู้รับการทักทายต้องกล่าวว่า “วะอะลัยกุมุสสะลาม” ถ้าเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศแต่ศาสนบัญญัติไม่อนุมัติให้แต่งงานกันได้ เช่น ลูกกับแม่ พี่ชายกับน้องสาว ให้จับมือกันได้ ในระหว่างจับมือกันนั้นทั้งสองฝ่ายควรจะแสดงอภัยขัยและมารยาทอันดีต่อกัน การกล่าวสละมเป็นการขอพรจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ให้โปรดประทานความสันติสุขแก่ผู้ที่พบกัน หลักเกณฑ์ในการกล่าวสละมและตอบสละมมีดังนี้ ผู้น้อยควรถูกรับฝ่ายกล่าวสละมและจับมือผู้ใหญ่ ผู้มาเยี่ยมควรถูกรับฝ่ายกล่าวสละม และจับมือผู้ที่ต้อนรับ ผู้ที่อยู่บนยานพาหนะควรถูกรับฝ่ายกล่าวสละมแก่ผู้ที่เดินอยู่ ผู้ที่เดินอยู่ควรถูกรับฝ่ายกล่าวสละมแก่ผู้ที่นั่งอยู่ และคนกลุ่มน้อยควรถูกรับฝ่ายกล่าวสละมแก่คนกลุ่มใหญ่

3.5 การสังคัมระหว่างเพศ

สำหรับมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อเพศตรงข้ามนั้น ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ศาสนากำหนดคือ ถ้าเป็นบุคคลที่อนุมัติให้สมรสกันได้แต่ละฝ่ายต้องปกปิดร่างกายตามที่กำหนด คือชายต้องปกปิดตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ผู้หญิงปกปิดร่างกายทั้งหมดยกเว้นใบหน้าและมือ ห้ามชายหญิงอยู่ด้วยกันตามลำพังสองคน สำหรับบุคคลที่ไม่อนุญาตให้สมรสกันได้ตามหลักศาสนา ก็ควรสมาคมกันด้วยความบริสุทธิ์ใจและอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม นอกจากนี้ยังห้ามมิให้มีการละเล่นที่มีชายหญิงร่วมกัน

4. ตัวอย่างคำสั่งสอนเกี่ยวกับการประพฤติกฎปฏิบัติ

วัฒนธรรมอิสลามส่วนหนึ่งมาจากคำสั่งสอนของศาสดา ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อิมรอม มะลูมิม (2524) ได้รวบรวมส่วนหนึ่งของจริยธรรมอิสลามจากคำสอนของศาสดามุฮัมมัด โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะที่สามารถใช้ได้ในเด็กวัยอนุบาล

4.1 การปฏิบัติต่อผู้อื่น

1. จงทำดีต่อเพื่อนมนุษย์ เหมือนดังที่ ฮัลลอฮ์ได้ทรงป่าวดีต่อท่าน
2. จงหัดเป็นคนยุติธรรมและมีความเมตตากรุณา
3. จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่ดี
4. จงให้ความเคารพต่อบุคคลที่เป็นที่เคารพของแต่ละชาติและอย่าล่วงเกินพวกเขา
5. จงปฏิบัติต่อครอบครัวอย่างดีที่สุด
6. ผู้ที่ศรัทธาในอัลลอฮ์และวันสุดท้ายแห่งมนุษยชาติย่อมจะต้องให้เกียรติแก่แขกของเขา
7. อัลลอฮ์ไม่ทรงห้ามท่าน ในการติดต่อกันอย่างเป็นทางการกับผู้ที่มีได้ร่วมศาสนาเดียวกัน
8. อย่าเข้าบ้านผู้ใดก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้าน
9. มุสลิมย่อมไม่เยาะเย้ยถากถางผู้ใด เขาจะไม่แข่งผู้ใดและเขาจะไม่กล่าวคำที่แสดงหุและถ้อยคำที่ไร้สาระ (จงพูดจาสุภาพไม่กล่าวคำไร้สาระ)
10. อย่าพูดจาล่วงเกินคนที่ตายแล้ว เพราะอาจทำให้ผู้ที่อยู่ได้รับความกระเทือนใจ

4.2 การปฏิบัติตนเอง

1. จงรักษาสุขภาพและข้อผูกพันที่ทำได้
2. อย่าล้าขโมยและประพฤติชั่วช้า
3. อย่าคิดหรือมุ่งหวังในการลอบทำชั่วหรือความชั่วอื่น ๆ
4. อย่าวิธยานับเป็นคนคิดเหี้ยหรือการพนัน
5. จงลดสายตาคำและปกปิดของพึงสงวน
6. จงถ่อมตนและมีความละเอียดในการทำผิด
7. จงพูดแต่สิ่งที่ดีงาม หรือมิฉะนั้นจงเงียบเสียดีกว่า
8. จงใฝ่ครองถึงสภาพอันแท้จริง แห่งจักรวาลและความผันแปรของมัน
9. จงหัวเราะแต่เล็กน้อยและร้องไห้ให้มาก
10. คนคดโกง คนตระหนี่ และคนที่ชอบด่าเด็กบุญคุณนั้นจะไม่ได้ขึ้นสวรรค์

11. ประศูแห่งความขาดแคลนจะเปิดกว้างสำหรับผู้เริ่มขอกทาน
12. คนที่เชื่อถือไม่ได้นั้นไม่ใช่พวกของเรา
13. จงแสวงหาความรู้ ถึงแม้จะเดินทางไปไกลถึงประเทศจีนอันไกลโพ้นก็ตาม (เห็นความสำคัญของการศึกษา)

5. วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม

วันสำคัญของศาสนาอิสลามมีดังนี้

1. วันศุกร์ในทุกสัปดาห์ มุสลิมที่เป็นชายและบรรลุนิติภาวะตามหลักศาสนาแล้ว ต้องไปประกอบพิธีทางศาสนาที่มีสยิด จะขาดไม่ได้ยกเว้นแต่มีความจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น การประกอบพิธีในเวลาหลังเที่ยง พิธีประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การฟังบรรยายธรรมและการละหมาดร่วมกัน

2. วันศุกร์หรือฮารีรายอ วันศุกร์ทางศาสนาอิสลามในหนึ่งปีมี 2 วัน คือ วันอีดิลฟิฏริและวันอีดิลอัฎฮา มุสลิมจะไปร่วมละหมาดและฟังการบรรยายธรรมที่มีสยิด โดยพาครอบครัวไปด้วยหลังจากการประกอบพิธีทางศาสนาที่มีสยิดเสร็จแล้ว ก็มีการสังสรรค์ผูกสัมพันธ์กัน ขอบกัยต่อกัน ไปเยี่ยมญาติให้ความสนุกสนานแก่เด็ก ๆ และบริจาคทาน วันอีดิลฟิฏริ เป็นวันศุกร์วันแรกของปีวันนี้มีขึ้นหลังจากได้ถือศีลอดมาแล้วหนึ่งเดือน

วันอีดิลอัฎฮา เป็นวันศุกร์หลังซึ่งตรงกับระยะเวลาที่มุสลิมเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์พิธีทางศาสนาส่วนใหญ่คล้ายกับวันอีดิลฟิฏริ ส่วนที่แตกต่างกันก็คือในวันอีดิลอัฎฮา ไม่มีการบริจาคซะกาต แต่มีการทำกุรบาน (การเชือดสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ เพื่อบริจาคทาน)

จะเห็นว่าวัฒนธรรมอิสลามมีที่มา 2 ทาง คือ การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติในคัมภีร์อัล - กุรอาน และอีกแนวทางหนึ่งคือคำสอนของท่านศาสดาและบุคคลใกล้ชิดที่ศาสดาให้การรับรองแนวปฏิบัติได้กำหนดในลักษณะต่าง ๆ เช่น หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ หลักการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เป็นต้น ที่กล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอิสลามที่มุสลิมทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

สรุปการปฏิบัติตนของศาสนาสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการกิจวัตร ประจำวันของเด็ก
อนุบาลที่โรงเรียน

1. การละหมาด
2. การไม่กราบไหว้สิ่งอื่นนอกจากพระเจ้า
3. การไม่ร่วมพิธีกรรมของศาสนาอื่น เช่น สวดมนต์ นั่งสมาธิ
4. การรักษาความสะอาด
5. การบริโภคอาหารที่ศาสนานุญาต (เช่น ไม่รับประทานเนื้อสุกรและสุนัข)
6. การทักทาย / สละม
7. การสังคมาระหว่างเพศ เช่น การจับมือถือแขน การเล่น

หลักการสอนเด็กที่พูดหลายภาษา

1. การเรียนรู้ ภาษาที่สองของเด็ก

เด็กที่เรียนรู้ภาษาที่สอง หมายถึง เด็กที่มีภาษาแม่หรือภาษาของชาติตน เป็นภาษาแรกที่เด็กเรียนรู้และต้องมาเรียนภาษาอื่นที่แตกต่างจากภาษาแม่เป็นภาษาที่สอง เช่น เด็กไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ เด็กอินเดียที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เด็กเหล่านี้ใช้ภาษาที่บ้านและที่โรงเรียนแตกต่างกัน เด็กไทยใช้ภาษาที่บ้านและต้องเรียนภาษาที่สองในโรงเรียนเช่นเดียวกับเด็กอินเดีย ซึ่งใช้ภาษาอินเดียที่บ้านและต้องเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในโรงเรียนเหล่านี้ เป็นต้น (ทรรษา นิลวิเชียร , 2535)

ในอดีตหลายประเทศเคยถือว่าเด็กที่ไม่สามารถพูดภาษาที่สองในโรงเรียนได้ถือว่าเป็นปัญหา ซึ่งบางแห่งก็ยังคงเป็นเช่นนี้ในปัจจุบัน เพราะคิดว่าภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่เข้ามามีผลกระทบทางลบต่อการเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็ก แต่ปัจจุบันนี้นักการศึกษาด้านการสอนภาษาที่สองถือว่า เด็กเหล่านี้คือ คนที่พูดภาษาท้องถิ่นอื่น ซึ่งต่างจากภาษาที่สองในโรงเรียนหรือภาษาราชการ เพราะภาษาต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มพูดถือเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดในการรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มเอาไว้ (ทิพากร วงศ์ปลั่ง, 2539)

ทิพากร วงศ์ปลั่ง(2539) อธิบายว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพมากก่อนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น สภาพแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่บ้านของเด็ก ครู ตัวเด็ก ฯลฯ การเรียนรู้ภาษาของเด็กจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเด็กที่เรียนภาษาใดภาษาหนึ่งภาษาเดียวก่อนมาเข้าโรงเรียน เมื่อมาอยู่ในโรงเรียนแล้วจะต้องเรียนรู้ภาษาที่สอง

มิลล์ และมิลล์ (Mills and Mills, 1993 อ้างถึงใน ทิพากร วงศ์ปลั่ง, 2539) กล่าวว่า ถ้าเด็กกำลังพัฒนาสองภาษาไปพร้อมกันความรู้ในภาษาที่สอง ซึ่งในที่นี้คือภาษาอังกฤษของเด็กก็จะขยายตัวตลอดเวลา และเด็กจะใช้อย่างถูกต้องขึ้นเรื่อย ๆ หลักฐานของพัฒนาการของทักษะภาษาจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการประเมินเพื่อประเมินว่าเด็กได้เพิ่มการใช้ภาษามากขึ้นทางใดบ้าง เด็กอาจแสดงออกโดยการไม่พูด การเลียนแบบคนอื่นเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ภาษา ดังนั้นขณะเด็กเจริญจึงเป็นไปได้ว่า เด็กกำลังเฝ้าดูเด็กคนอื่นอย่างตั้งใจ และทำตามพฤติกรรมนั้น สายตาของเขาอาจกำลังกวาดไปรอบ ๆ ห้องเรียน เขาอาจหาเพื่อนโดยการยิ้มหรือใช้ท่าทางต่าง ๆ หรือแม้แต่ไม่พูดสักคำก็เป็นไปได้ ญูบางคนก็สอนเด็กเหล่านี้จึงมีสมุดโน้ตย่อประจำตัวอยู่เสมอเพื่อบันทึกตัวอย่างที่พบเห็นเพื่อจะได้นำไปใช้ในการสอนครั้งต่อไป

กลยุทธ์ทางภาษาในการพูดคุยเพียงสั้น ๆ ของเด็กกับผู้อื่น เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ภาษาถึง 2 ทางด้วยกัน คือ

1. เพิ่มความเป็นไปได้ที่มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับผู้อื่นทั้งทางด้านสังคมและความรู้
2. ทำให้ตัวเด็กผู้พูดได้ทำความเข้าใจกับความรู้นใหม่ ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจการทำงานของภาษาได้ดีขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาใหม่ต้องใช้เวลา และเป็นที่น่าสนใจแล้วว่าไม่มีทางลัดอื่นใดในการสอนเด็กที่พูดภาษาอื่นให้พูดภาษาที่สอง นอกจากอาศัยกระบวนการเรียนรู้ซึ่งได้มีผู้อธิบายขั้นตอนในกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สองนั้นมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

เพเรเตอร์ (Prator, 1969 อ้างถึงใน แรมสมร อยู่สถาพร., 2532) กล่าวว่า ขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็กคล้ายคลึงกับขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นแรก	การสำรวจ	เด็กจะมีการพยายามออกเสียงทุกชนิด
ขั้นสอง	การเลียนแบบ	เด็กจะฟังผู้ใหญ่และพยายามจะเลียนแบบ
ขั้นสาม	การเปรียบเทียบและสรุป	เด็กจะพยายามเชื่อมโยงคำศัพท์ต่าง ๆ กับสิ่งของหรือคน และพยายามจับคู่และจำรูปแบบประโยคต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็พยายามสร้างคำศัพท์หรือรูปแบบประโยคของตนเองตามความเข้าใจที่ตนสรุปได้

ขั้นสี่ การศึกษาอย่างเป็นแบบแผนหรือเป็นระบบขั้นนี้จะช่วยขยายประสบการณ์และความสามารถที่เด็กมีอยู่แล้วให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แมคอินทอช (Mc Intoch , 1965 อ้างถึงใน แรมสมร อยู่สถาพร , 2532) กล่าวว่าเด็กจะเรียนรู้ภาษาที่สองตามขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่ง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก เด็กจะต้องมีโอกาสรับฟังภาษาที่จะเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และสามารถแยกแยะความแตกต่างของคำที่ได้ยิน และสามารถออกเสียงได้ถูกต้อง

ขั้นสอง เด็กจะพยายามเขียนแบบคำ วลี หรือรูปประโยคจากครู

ขั้นสาม เด็กจะพยายามออกเสียงและพูดออกมาให้ถูกต้องและเป็นไปโดย

อัตโนมัติด้วยตนเอง

2. บทบาทของครูในการสอนภาษาไทยกลางให้แก่นักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่น

การเรียนรู้ของนักเรียนจะประสบผลดีเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลหรือเกิดความล้มเหลว ทิพากรวงศ์ปดิ่ง (2539) ได้สรุปบทบาทของครูสอนภาษาไทยกลางให้แก่นักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่น ดังนี้

1. ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” สนใจศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นที่นักเรียนใช้ โดยปกติสภาพการใช้ภาษาของครูจะมีอยู่สองลักษณะด้วยกัน

ลักษณะแรก ครูเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น รู้ภาษาถิ่นอย่างดีพูดได้ทั้ง 2 ภาษา จึงอาจใช้ประโยชน์จากการรู้ภาษาถิ่น อธิบายหรือบอกคำศัพท์ให้นักเรียนเข้าใจความหมายเป็นภาษาถิ่นได้

ลักษณะที่สอง ครูเป็นคนมาจากท้องถิ่นอื่น ไม่รู้ภาษาถิ่นของนักเรียนเลย การสอนในระยะแรก ๆ จึงอาจประสบปัญหาด้านการสื่อความหมายให้นักเรียนเข้าใจ

ไม่ว่าครูจะรู้ภาษาถิ่นของนักเรียนอยู่แล้วหรือไม่ก็ตามการได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาถิ่นจะช่วยให้ครูมีความรู้อย่างเป็นระบบ สามารถที่จะเข้าใจการเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของภาษาได้โดยสะดวก และจะเข้าใจภาษาของนักเรียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เจตคติของครูเกี่ยวกับภาษาเป็นเรื่องสำคัญมาก กล่าวคือ ครูควรเข้าใจธรรมชาติของภาษาในฐานะที่ภาษาเป็นสื่อความสัมพันธ์ให้แก่สมาชิกในสังคมที่ใช้ภาษานั้น และควรจะเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นต่าง ๆ ว่า เป็นธรรมชาติ

ของภาษา เพราะภาษาแต่ละภาษานั้นย่อมแตกต่างกันตามธรรมชาติ ไม่มีภาษาใดดีกว่าภาษาใด การที่ทุกคนเรียนภาษาไทยกลาง ไม่ใช่เพราะภาษาไทยกลางดีกว่าภาษาถิ่น แต่ทุกคนเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสารให้เข้าใจตรงกันทุกสิ่งทุกภาคตลอดทั้งประเทศ เมื่อนักเรียนเรียนภาษาไทยกลางแล้วก็จะใช้ภาษาไทยกลางเพิ่มขึ้นได้อีกภาษาหนึ่ง สามารถใช้สื่อสารกับคนในท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ทั่วทั้งประเทศ

2. ครูควรมีการดำเนินการที่เอื้อต่อการสอนภาษาที่สองอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1. รวบรวมคำศัพท์ซึ่งนักเรียนในถิ่นนั้นอาจไม่เข้าใจเนื่องจากเป็นศัพท์ที่ใช้ต่างไปจากภาษาถิ่น หรือเป็นคำศัพท์ใหม่ ศัพท์ยากที่นักเรียนไม่เคยเห็นมาก่อน

2.2. พิจารณาประโยคหรือข้อความที่นักเรียนอาจไม่เข้าใจ แล้วรวบรวมไว้เพื่อเตรียมการสอนและช่วยเหลือนักเรียนให้ถูกต้อง

2.3. ครูควรสนใจวิธีสอนภาษาที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนภาษาที่สองได้แม่นยำอย่างรวดเร็ว เช่น วิธีสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งจะกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนใช้ภาษาที่กำลังเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ

2.4. ครูควรเลือกใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น เกม เพลง ให้เหมาะกับเนื้อหาและกิจกรรม นักเรียน สื่ออื่น ๆ นอกจากของจริงแล้ว ควรเป็นสื่อที่ทำขึ้นได้เองอย่างง่าย ๆ สะสมหรือเสาะหามาได้ได้อย่างสะดวก เช่น ภาพ บัตรคำ บัตรภาพ ฯลฯ ผู้สอนจะใช้สื่อการสอนชนิดใดก็ตามจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนและบทเรียนนั้น ๆ และจะต้องเตรียมล่วงหน้าเสมอ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2534 อ้างถึงใน ทิพากร วงศ์ปลั่ง , 2539)

3. การให้การสนับสนุนและทำกิจของครู ความคาดหวังของครูในเรื่องการแสดงผลออกต่อเด็กชนกลุ่มน้อย (Hoffmann ,1991 อ้างถึงใน ทิพากร วงศ์ปลั่ง , 2539)

4. ยุทธศาสตร์การสอน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียนภาษาที่สองมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีการมุ่งเน้นความสามารถในการสื่อสารที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการพูดมากขึ้นด้วย (แรมสมร อยู่สถาพร , 2532)

กล่าวโดยสรุป ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนที่พูดภาษาถิ่น การสอนจะสัมฤทธิ์ผลได้ย่อมขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้นของครูในการเอาใจใส่ให้นักเรียน ในการชวนช่วยหาความรู้ด้านความแตกต่างของภาษา และความพยายามในการวางแผนและเตรียมการสอนให้เหมาะสม เมื่อครูเข้าใจถึงความเกี่ยวเนื่องของปัจจัย คือ นักเรียน และครู ปัญหาในการสอนก็น่าจะลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2534)

3. หลักและแนวการสอนภาษาที่สอง

ประเทศไทยมีพลเมืองที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ทั่วทุกภาค เมื่อเด็กเหล่านี้ต้องเข้าโรงเรียนซึ่งต้องใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาที่สอง ซึ่งเป็นภาษาใหม่ของตนเองและต้องเรียนรู้ เพราะภาษาใหม่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ และเด็กเหล่านี้ต้องการประสบการณ์ เพื่อจะเรียนรู้และพัฒนาภาษา

ครูจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการสอนภาษาที่สอง เพื่อนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพของเด็ก เพราะหากครูขาดความรู้ด้านหลักการสอนภาษาที่สองแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งพัฒนาการการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองด้วย นักการศึกษาจำนวนหนึ่งได้ให้ความสนใจศึกษาหลักการสอนภาษาที่สอง ดังนี้

จากการศึกษางานวิจัยของ มิลล์และมิลล์ (Mills and Mills, 1993) จากการวิจัยเกี่ยวกับแนวการสอนภาษาที่สอง คือ

- 1) ฝึกใช้ภาษาทางร่างกาย คำพูด
- 2) ฝึกหรือทำซ้ำ ๆ และฝึกการพูดในพิธีกรรมต่าง ๆ และนำมาใช้อย่างเหมาะสม
- 3) ลดการใช้อำนาจที่มีอยู่ของครูในการสนับสนุนส่งเสริมภาษาหรือต้องยอมอดทนกับการต้องไว้วินัยบางอย่างในระยะสั้น โดยหวังว่าวินัยเป็นเรื่องของผลพลอยได้ที่จะเกิดในระยะยาว
- 4) สังเกตนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิด
- 5) เข้าถึงจิตใจของนักเรียนโดยต้องตระหนักว่าการเรียนภาษาที่สอง เป็นกระบวนการที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ไม่สามารถทำได้โดยเร็วราวปาฏิหาริย์
- 6) ต้องมีความสมดุลระหว่างการฝึกซ้ำในโครงสร้างภาษาและการให้เนื้อหาแบบปลายเปิด
- 7) ต้องพร้อมที่จะยอมรับข้อผิดพลาด และความไม่เข้าใจว่าเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งก่อให้เกิดความถูกต้องทั้งในแง่การใช้ภาษาที่สอง และการตีความภาษาแม่
- 8) คุ้ยเขี่ยและให้แรงเสริมแก่เด็กเมื่อเด็กพูดสนทนาเป็นภาษาที่สองบ้างแล้ว

9) ครูไม่ควรจะหวังว่าให้เด็กพัฒนาภาษาอย่างกระทันหันหรือรีบป้อนคำถามอย่างมากมายไปให้เด็กตอบ คงจะเป็นการไม่ถูกต้องนัก

10) ชั่วโมงพละศึกษามีคุณค่าต่อการเรียนรู้ทางภาษามากมาย เพราะการที่จะได้รับผลสัมฤทธิ์ในการตอบสนองทางการส่วนใหญ่มากที่สุด จะขึ้นอยู่กับความเข้าใจภาษา และภาษาที่ใช้อธิบายการกระทำก็อยู่ที่การกระทำนั่นเอง การเข้าใจคำพูดและการเข้าใจคำใกล้เคียงต้องอาศัยเนื้อหา ครูจะพูดสิ่งไปยังเด็กโดยผ่านการกระทำ และนี่ก็เป็นการให้คำศัพท์แก่คนที่พูดภาษาอื่นนอกจากภาษาที่สอง

11) ให้ความเห็นอกเห็นใจ ความอบอุ่นและสภาพแวดล้อมที่ดี

12) ครูเอาใจใส่ในภูมิหลังทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของเด็ก

13) ให้แรงจูงใจ โดยอาจจะได้รับจากพ่อแม่ เพื่อนร่วมชั้นคนอื่น ๆ รวมทั้ง

ครูด้วย

14) ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ภาษาแม่ แสดงออกถึงความต้องการ

ความกลัว ฯลฯ

15) ส่งเสริมให้พูดภาษาแม่ในการเรียนรู้ภาษาใหม่

16) ใช้เพื่อนร่วมชั้นเป็นสื่อ

17) ครูสนับสนุนให้ใช้ท่าทางและการแสดงออกทางใบหน้า

18) ใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการร่วมทำงาน

19) สอนคำที่สำคัญหรือโครงสร้างที่สำคัญซ้ำบ่อย ๆ

20) ให้โอกาสในการทำงานกลุ่มทั้งในห้องเรียนและในกิจกรรม

21) แรงจูงใจ ความสนใจ ความคาดหวังและการสนับสนุนของเด็กเอง

22) เด็กจะมีความไวมากกว่าควรจะใช้ภาษาแม่เมื่อไร และควรใช้ภาษาที่ครูว่า

เป็นมาตรฐานเมื่อไร เด็กหลายคนจะรู้สึกสบายใจเมื่อใช้ภาษาแรกทั้งในและนอกห้องเรียน และเต็มใจพูดภาษาแม่กับเพื่อน ๆ ระหว่างที่เล่นในเวลาพัก แต่อาจไม่สะดวกใจที่จะใช้ภาษาแม่ในโอกาสที่เป็นทางการหรือวิชาการ เช่น เวลาทำความเคารพและทักทายพ่อแม่ เมื่อมางานโรงเรียนหรือร่วมกิจกรรมในห้องเรียน

ดังนั้น โรงเรียนต้องมีนโยบายชัดเจนเพื่อให้เด็กสามารถรับบทบาทของตนว่าคนควรพูดภาษาแม่ของตนในโอกาสใดบ้าง ได้เสนอแนะโอกาสต่อไปนี้

- (1) ช่วงเวลาข่าว
- (2) เวลาร้องเพลงและท่องคำคล้องจอง
- (3) เวลาเด็กโตเล่านิทานให้เด็กเล็กฟัง
- (4) เวลาสัมภาษณ์
- (5) เวลาแปลหนังสือ
- (6) เวลาเล่นบทบาทสมมุติ
- (7) เวลาที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
ในกลุ่มย่อย

ณ เวลานี้เด็กจำเป็นต้องได้รับกำลังใจ พวกเขาจำเป็นต้องรู้ภาษาแม่มีบทบาทอย่างสำคัญในหลักสูตร ครูอาจแสดงความเห็นด้วยโดยทางสีหน้าหรือคำชมเชยอย่างอื่น ๆ เมื่อเด็กไม่ใช้ภาษาแม่ เมื่อได้รับการส่งเสริมให้พูดนั้น ครูต้องถูกคิดแล้วว่าจะมีอะไรผิดปกติหรือเปล่า เป็นเพราะเด็กเข้าใจว่าภาษาแม่ที่พูดที่บ้าน หรือพ่อแม่สั่งไม่ให้พูดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผลกระทบที่ตามก็คือ ครูมีโอกาสอย่างจำกัดมากที่ได้ทราบถึงความสามารถของเด็กนั้น และอาจมีโอกาสน้อยในพัฒนาการของภาษาที่สองด้วย

23) บางสถานการณ์ (Setting) เหมาะที่จะสนับสนุนให้เด็กได้ใช้ภาษาแม่ คือ เล่นบทบาทสมมุติของท้องถิ่น บทละครจินตนาการ ตอนวางแผนเล่นเกมส์ ทำงานกับเด็กที่พูดได้ 2 ภาษา หรือผู้ใหญ่ทำอาหาร

24) ต้องให้เด็กมีโอกาสพูดภาษาแม่ของคนในห้องเรียน ไม่ใช่เพียงเพื่อช่วยย้ำว่าเด็กก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยลดความกดดันในใจของเด็กจากการที่เขาต้องเปลี่ยนสภาพแวดล้อมจากบ้านมาสู่โรงเรียนที่ต่างกันอีกด้วย เพราะการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม (Transition) เป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีผลต่อจิตใจของเด็กอย่างยิ่งและมีผลที่อาจตามมาเกี่ยวกับการปรับตัว และทัศนคติของเด็กต่อตัวเอง ต่อพ่อแม่ ครอบครัวและโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

25) ให้ความสำคัญแก่ภาษาของเด็ก เพื่อเด็กจะได้มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาก้าวหน้าต่อไป และก็เป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้องมีการพูดทั้งภาษาแม่ของเด็กและภาษาที่สองได้อยู่ในโรงเรียน โดยที่ครูผู้นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมในการสอนเด็ก 2 ภาษามาก่อน

26) ในบางโอกาสการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมมาก ๆ โดยเทียบเคียงกับคำหรือเรื่องในภาษาแม่ของเด็กก็เป็นวิธีที่ง่ายได้ผลดีที่สุด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2534) ได้เสนอวิธีการสอนภาษาที่สองให้แก่เด็กซึ่งใช้ภาษาถิ่นต่าง ๆ เป็นภาษาแม่ ดังนี้คือ

1. ด้านวิธีสอน

1.1 การใช้ภาษาของนักเรียนช่วยการสอนในระยะแรก ๆ ที่นักเรียนมาโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสื่อความหมายให้เข้าใจได้โดยรวดเร็ว วิธีการใช้ภาษาแม่ของนักเรียนมาช่วยในการสอน เรียกว่า Transitional Bilingual Approach ในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อยกว่า 13,000 เกาะ มีคนอยู่ตามเกาะต่าง ๆ รวม 6,000 เกาะ ประชากรรวม 156 ล้านคน มีภาษาพูดต่าง ๆ กันมากกว่า 400 ภาษา ประเทศอินโดนีเซียจึงประสบปัญหาในการสอนภาษาประจำชาติเป็นอันมาก จึงได้แก้ปัญหาในการใช้ภาษาแม่เข้ามาช่วย และใช้สอนมาจนถึงระดับมัธยมศึกษา ดังที่ปรากฏอยู่ในรายงานของ P.W.J.Nababan เรื่อง The Teaching of the Mother Tongue in Indonesian Secondary School เมื่อเปรียบเทียบจำนวนพลเมืองและจำนวนภาษาถิ่นระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่า ปัญหาในประเทศไทยนั้นไม่มีปัญหาไม่มากนัก โดยเฉพาะในกรณีที่คำศัพท์ภาษาไทยกลาง ครูก็ควรลดการใช้ลง ครูก็อาจใช้ภาษาไทยถิ่นบอกความหมายให้ทราบได้ ในกรณีที่คำศัพท์ใหม่ใช้อยู่ แม้ครูจะใช้ภาษาบอกความหมายให้ทราบเป็นภาษาถิ่น

เมื่อครูและนักเรียนพบกันในครั้งแรก การสื่อสารกันอาจมีปัญหาถ้าใช้ภาษาต่างกัน เพราะภาษาถิ่นบางภาษามีบางคำที่ใช้ต่างไป ฉะนั้นต้องใช้ภาษาถิ่นของนักเรียน บอกกล่าวแก่นักเรียนให้เข้าใจตรงกันเสียก่อน แล้วค่อย ๆ สอนภาษาไทยกลางซึ่งมีความหมายเดียวกันให้ใช้แทนคำเหล่านั้น เช่น คำสั่งต่าง ๆ และคำบอกเล่าต่าง ๆ สำหรับใช้พูดกับนักเรียนเป็นประจำครูต้องใช้อยู่เสมอ ๆ และให้นักเรียนใช้อย่างถูกต้องด้วย

1.2 จัดกิจกรรมการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสใช้ภาษาไทยกลางมากที่สุด การได้ใช้ภาษาที่เรียนใหม่บ่อย ๆ ทำให้เกิดนิสัยในการใช้ภาษา ช่วยให้ใช้ภาษาใหม่ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ การสอนภาษาจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติ และต้องใช้ภาษาคด้วยตนเองอย่างจริงจัง เช่น อาจจัดการสอนโดยใช้สถานการณ์ให้นักเรียนได้ใช้ภาษาไทยกลางได้ ทำกิจกรรมในลักษณะของการสื่อสารต่อกัน ทั้งนี้เพื่อให้มีโอกาสใช้ภาษาไทยกลางให้มากขึ้น จนสามารถใช้ภาษานี้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ข้อที่ครูควรตระหนักไว้เสมอคือ แม้จะอธิบายแล้ว

ว่านักเรียนจะหมดปัญหาในด้านความเข้าใจ และปัญหาด้านการออกเสียงทั้งหมด การฝึกออกเสียงภาษาใหม่จนเป็นนิสัยนั้นต้องการเวลาฝึกนานพอสมควร และต้องใช้ความพยายามฝึกอย่างสม่ำเสมอด้วย

2 ด้านสื่อการเรียน

ควรมี “แบบฝึก” ขึ้นใช้เพื่อจุดประสงค์เฉพาะต่าง ๆ เช่น ฝึกการฟัง การออกเสียงพยัญชนะ สระ หรือเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นปัญหานั้นควรจัดทำบทเรียนเสริม ให้มีกิจกรรมการเรียนที่ใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้น เช่น การใช้คำศัพท์ที่ต่างไปจากภาษาถิ่น การฝึกใช้คำศัพท์ต่างไปจากภาษาถิ่น การฝึกใช้คำศัพท์ที่ก่อความสับสนแก่นักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่น เนื่องจากคำศัพท์เหล่านี้มีเสียงพ้องกันระหว่างภาษาไทยถิ่นและภาษาไทยกลาง แต่ใช้ในความหมายที่ต่างกัน และครูได้รับทราบปัญหาของนักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่นเกี่ยวกับปัญหาของคำศัพท์เสียก่อน และอาจประมวลลักษณะศัพท์ที่นักเรียนอาจจะไม่เข้าใจได้ดังนี้

- 2.1 ศัพท์ที่บางถิ่นใช้ต่างกัน
- 2.2 คำศัพท์ที่พ้องเสียงกับภาษาไทยถิ่นกลางแต่ความหมายต่างกัน
- 2.3 คำศัพท์เดียวกันแต่ออกเสียงต่างกันออกไป

เมื่อนักเรียนพูด ครูควรสังเกตทั้งการออกเสียง การใช้ศัพท์ ว่ามีสิ่งใดผิดพลาดบกพร่องในการใช้ภาษาไทยกลางบ้าง หากมีข้อบกพร่องครูควรแก้ไขด้วยการบันทึกไว้ เพื่อนำมาฝึกแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2534) กล่าวถึงเทคนิคการสอนภาษาที่สอง โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การส่งเสริมกำลังใจ

เมื่อเด็กเริ่มเข้าเรียนในโรงเรียนนั้น เด็กยังไม่คุ้นเคยกับภาษาไทยกลาง ซึ่งจัดได้ว่าเป็นภาษาใหม่สำหรับนักเรียนเหล่านี้ ความไม่เข้าใจ ความเข้าใจผิด รวมทั้งความผิดพลาดบกพร่องจึงอาจเกิดขึ้นได้โดยง่าย ในการสอนโดยทั่วไปควรจะมีปฏิบัติดังนี้

- 1.1 พยายามชมเชยทุกครั้งเมื่อนักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.2 เมื่อนักเรียนออกเสียงผิด หรือใช้คำผิดความหมาย หมายความว่าความผิดนั้นจะซ้ำกันเพียงใดก็ตาม ครูไม่ควรหัวเราะ หรือนำมาเล่าเป็นเรื่องขบขันต่อหน้านักเรียน ทั้งไม่ควรปล่อยให้เพื่อนคนอื่นล้อเลียนด้วย ถ้ามีคนไปหัวเราะเวลาที่เขาพูดผิดจะเป็นสาเหตุให้นักเรียนเกิดความอาย หรือกระดากจนไม่กล้าจะแสดงออกในครั้งต่อไป อาจทำให้เกิดข้อขัดข้องในการออกเสียงและการเรียนโดยทั่วไป

2. ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออกให้มากที่สุด โดยเฉพาะการแสดงออกที่ต้องใช้ภาษาไทยกลาง เช่น จัดสถานการณ์ให้สนทนากันในกลุ่ม ให้เล่นเกมส์ ให้ร้องเพลงเพื่อฝึกการออกเสียง สระ พยัญชนะ และคำศัพท์

3. การวัดและประเมินผล

ในการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมภาษาไทยกลางให้นักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่น ครูอาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้

3.1 การสังเกต ครูควรสังเกตเป็นพิเศษ ดังนี้

1. ความถูกต้องในการออกเสียงภาษาไทยกลาง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ คำ ประโยค และข้อความ

2. ความถูกต้องในการใช้ภาษาไทยกลางสื่อสารกับผู้อื่น หมายถึง การใช้ภาษาในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมส์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจชัดเจน และตนเองสามารถเข้าใจคำพูดของเพื่อนด้วย

3.2 การซักถาม การซักถามนี้ครูอาจถามเอง หรือจัดให้นักเรียนซักถามกันเองในกลุ่มอาจซักถามเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง หรือซักถามเกี่ยวกับภาพที่นำมาใช้ประกอบการสอนได้ การซักถามนี้นอกจากจะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้นแล้วยังช่วยให้ครูรู้ถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ภาษาไทยกลางของนักเรียนด้วย

4. แนวโน้มของการสอนภาษาที่สอง

มิลล์และมิลล์ (Mills and Mills, 1993 อ้างถึงใน ทักษิณา สมประสงค์, 2539) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการสอนในประเทศตะวันตกในอดีตกาลประเทศอังกฤษ อเมริกา เป็นประเทศมหาอำนาจ และเป็นประเทศที่มีชนชาติต่าง ๆ อาศัยอยู่มากมายในแต่ละรัฐภายในประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดให้มีการจัดตั้งการศึกษานานาชาติขึ้น โดยหลักสูตรนานาชาติที่จัดขึ้นเพื่อใช้ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มุ่งเน้นให้ใช้ภาษาของผู้ปกครองเป็นหลัก คือ ภาษาอังกฤษ โดยไม่สนใจภาษาของชนเชื้อชาติอื่น ดังนั้นชนชาติอื่นที่อาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ จึงต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง แต่ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 16 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ และได้มีการปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา ได้มีความพยายามคัดค้านหลักสูตรดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญ

เฉพาะกลุ่มโลกกลุ่มหนึ่งเท่านั้น และจากการคัดค้านนี้เองจึงนำไปสู่การศึกษาแบบวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multicultural education) ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ที่ให้ความสำคัญแก่ทุกเชื้อชาติ ทุกชนชั้นในสังคม โดยการบรรจุเนื้อหาการเรียนการสอนในด้านภาษาและการดำรงชีวิตของชนเชื้อชาติต่าง ๆ หลักสูตรวัฒนธรรมหลากหลาย คือ ความพยายามที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบัน ดังเช่น หลักสูตรเกี่ยวกับแอฟริกา อเมริกัน เป็นหลักสูตรของการศึกษาซึ่งกันและกันของชนผิวขาว และพลเมืองชาวอเมริกันตะวันตกหรือชนผิวดำ โดยการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชนผิวดำและชนผิวขาวลงในหลักสูตรของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเมื่อทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตร นั่นคือ สิ่งที่ยืนยันความเป็นหลักสูตรวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างแท้จริง เพราะหลักสูตรวัฒนธรรมที่หลากหลายจะช่วยให้นักเรียนมองเห็น พฤติกรรม ความคิด และความแตกต่างของเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็น (แอสเชอร์ เจมส์ Asher James , 1972)

ตัวอย่างโครงการหรือหลักสูตรที่คำนึงถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม เช่น โครงการภาษาเพื่อชนกลุ่มน้อยของ ริชาร์ด มิลล์ และเจนนี มิลล์ (Richard W. Mills and Jean Mills , 1993) ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนให้นำภาษาถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาษาที่สอง โดยนำคนในชุมชนมาเป็นผู้ให้ความรู้ เช่น เรื่องอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กใช้ภาษาถิ่นของตน เช่น กิจกรรมบทบาทสมมุติ กิจกรรมละครสร้างสรรค์ กิจกรรมการเล่าเรื่อง ฯลฯ

ทรูดกิลล์ (Trudgill , 1974 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ , 2533) กล่าวว่า การสอนภาษาแม่มีมุมมองข้ามเรื่องภาษาย่อย โดยถือว่า ภาษามาตรฐานเท่านั้นที่ควรสอน ภาษาย่อยอื่น ๆ ที่ไม่มาตรฐาน ไม่ควรนำมากล่าวถึงและถือว่าไม่เป็นที่ยอมรับ การปฏิบัติเช่นนี้ ทรูดกิลล์ (Trudgill) เรียกว่า "การกำจัดวณะที่ไม่มาตรฐาน" ซึ่งพบมากในประเทศที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ในโรงเรียนครูจะพยายามทุกวิถีทางที่จะไม่ให้เด็กพูดวิภาษานี้ไม่มาตรฐานซึ่งเป็นภาษาแม่ของเขา ลักษณะที่ไม่มาตรฐานทุกอย่างจะถูกนำขึ้นกระดานและแก้ไข ซึ่งทรูดกิลล์ให้ความเห็นว่า แนวคิดในการกำจัดวิภาษานี้ไม่มาตรฐานนี้ ไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรก เป็นการผิดพลาดทางด้านจิตวิทยา ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้วยังเป็นสิ่งที่ปกป้องเอกลักษณ์หรือความเป็นสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย การบอกภาษาของนักเรียนไม่เป็นที่ยอมรับหรือต่ำกว่าภาษาของผู้อื่น จึงเป็นการไล่นักเรียนออกจากกลุ่มทางอ้อม ในทางสังคมความคิดเช่นนี้ถือว่าผิด เพราะเป็นการสื่อสารแสดงว่าคน

บางกลุ่มในสังคมด้วย หรือมีค่าน้อยกว่าบางกลุ่ม และประการสุดท้าย ความคิดเช่นนี้ผิด ในทางปฏิบัติ เพราะการบังคับให้นักเรียนเรียนวิชาภาษามาตรฐานได้ในเวลาจำกัดย่อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก เพราะวิชาภาษาต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกันมาก นอกจากนั้น นักเรียนเองยังต้องเก็บวิชาของเขาไว้เพื่อความเป็นปึกแผ่นภายในกลุ่มของเขา ทวีตกีตส์ เชื่อว่า เวลาที่ใช้ในห้องเรียนที่พยายามให้ทุกคนพูดวิชาภาษามาตรฐาน ถือว่าเป็นการสูญเปล่าและไม่ควรพยายามกำจัดภาษาไม่มาตรฐาน

นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศแถบเอเชีย เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อยกว่า 13,000 เกาะ มีคนอยู่ตามเกาะต่าง ๆ รวม 6,000 เกาะ ประชาชนราว 156 ล้านคน มีภาษาพูดต่าง ๆ กันมากกว่า 400 ภาษา ได้ใช้ภาษาแม่เข้ามาช่วยสอน และใช้สอนมาจนถึงระดับมัธยมศึกษา ดังที่ปรากฏอยู่ในรายงานของ P.W.J. Nababan เรื่อง The Teaching of the Mother Tongue in Indonesian Secondary Schools (ประพาศน์ พฤทธิประภา และคณะ, 2526)

จะเห็นได้ว่า แนวโน้มของการสอนภาษาที่สอง จากอดีตสู่ปัจจุบัน คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเน้นการใช้ภาษามาตรฐานเพียงภาษาเดียวไปสู่การให้ความสำคัญแก่ทั้งภาษาถิ่นและภาษาที่สองควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของคนและของคนอื่น จะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของคนและของคนอื่น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ทิพากร วงศ์ปลั่ง (2539) ได้ศึกษาวิธีการส่งเสริมการพูดภาษาไทยกลางของครูให้แก่เด็กพูดภาษาถิ่นแชนวชนอันขนาดปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. ด้านวิธีการส่งเสริมภาษาไทยกลาง พบว่า 1) ครูทั้งสี่โรงเรียนเน้นการส่งเสริมให้เด็กที่พูดภาษาถิ่นแชนวชนสูงใช้แต่ภาษาไทยกลางเป็นสำคัญ แต่จะยินยอมให้เด็กใช้ภาษาถิ่น ซึ่งเป็นภาษาแม่ของคนเมื่อเด็กมีปัญหาการสื่อสาร อย่างไรก็ตามครูทุกคนไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการพูดทั้งภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นแชนวชนควบคู่กัน 2) ครูส่วนใหญ่มักจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น โดยครูเป็นผู้เริ่มกิจกรรมต่างๆ ยกเว้นครูโรงเรียนชน ซึ่งจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยและกิจกรรมรายบุคคลให้แก่เด็ก ๆ ในชั้นของตน

วิธีการสอนของครูโดยทั่วไป คือ การบูรณาการส่งเสริมการพูดภาษาไทยกลางในกิจกรรมการเรียนการสอนประจำวันในชั้นเรียน และ การจัดฝึกทักษะภาษาไทยกลางบางด้าน 3) การตอบสนองของครูต่อเด็กแปรตามพฤติกรรมการพูดของเด็ก 4) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์การใช้ภาษาไทยในชั้นเรียน และความสัมพันธ์ที่ห่างเหินระหว่างครูกับเด็กที่พูดภาษาถิ่นเขมร ซึ่งมีความจำกัดในการใช้ภาษาไทยกลาง

2. ด้านปัญหาการส่งเสริมภาษาไทยกลาง พบว่า 1) ปัญหาของครู ได้แก่ 1.1) การส่งเสริมภาษาไทยกลางของครูไม่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของเนื้อหาภาษาไทย กล่าวคือ เน้นเฉพาะคำศัพท์ 1.2) กิจกรรมและสื่อไม่สัมพันธ์กับพื้นฐานของเด็ก และ 1.3) มีการสอนที่เน้นการท่องจำคำ และข้อความที่กำหนดให้ 2) ปัญหาการเรียนรู้อันของเด็ก ได้แก่ 2.1) ปัญหาที่เกิดจากภาษาโดยตรง คือ การที่เด็กไม่สามารถสื่อสารความต้องการและความรู้สึกของตนได้ และการที่เด็กไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน และ 2.2) ปัญหาที่เป็นผลจากปัญหาภาษาของเด็ก คือ การที่เด็กไม่ไว้วางใจครูของตน การที่เด็กขาดความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในภาษาแม่ของตน

ส่วน ทักษิณา สมประสงค์ (2539) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดจากอุปสรรคทางภาษาระหว่างครูกับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงชั้นเด็กเล็กในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

1. ปัญหาการสอนของครู คือ ครูไม่ได้เตรียมการสอนหรือเตรียมการสอนรวม ไม่แยกเตรียมเฉพาะกลุ่ม คุรขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ครูไม่สามารถบริหารชั้นเรียนให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้หรือพัฒนาตามที่ต้องการไม่ได้

2. วิธีแก้ปัญหาของครู คือ ครูเตรียมการสอนรวมและไม่แยกเตรียมเตรียมการสอนสำหรับเด็กกะเหรี่ยง ครูพูดภาษาไทยประกอบท่าทาง ครูให้นักเรียนที่พูดได้ทั้งภาษาไทยกลางและภาษากะเหรี่ยงเป็นล่ามให้ครูเปลี่ยนกิจกรรม ครูใช้สื่อช่วยในการสื่อสาร ครูเลือกสนใจเฉพาะนักเรียนที่ให้ความร่วมมือ และพยายามชมและพูดกระตุ้นเด็กให้ร่วมกิจกรรม ครูจับมือเด็กให้ทำตามที่ครูต้องการ ครูปล่อยให้เด็กค่อย ๆ ปรับตัวไปตามธรรมชาติ และครูส่งเสริมจุดแข็งของเด็ก

3. ปัญหาการเรียนรู้อันของเด็กนักเรียน คือ เด็กไม่เกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการ รู้สึกว่าตนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน และสื่อสารกับครูไม่เข้าใจทำให้ไม่สามารถแสดงความรู้สึกและความต้องการของตนให้ครูเข้าใจได้

4. วิธีแก้ปัญหาของนักเรียน ซึ่งมีวิธีในทางบวก คือ พยายามเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนด้วยการหาวิธีการเรียนรู้อื่นมาช่วย ได้แก่ การพยายามพูดภาษาไทยตามครู พยายามพูดภาษาไทยตามเพื่อนเมื่อเพื่อพูดภาษาไทยตามครู การให้เพื่อนที่พูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยงเป็นล่ามให้การใช้ภาษากะเหรี่ยงในการเล่นกับเพื่อนหรือร่วมกิจกรรม การให้เพื่อนที่พูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยงสอนให้พูดตาม การใช้ภาษากะเหรี่ยงประกอบท่าทางกับครู การจ้องดูครูแล้วปฏิบัติตามโดยไม่พูดใด ๆ และการพยายามพูดตามพี่ชั้นประถมศึกษา ส่วนวิธีในทางลบ คือ นักเรียนหันไปมีพฤติกรรมอื่น ได้แก่ การนั่งนิ่งเงียบ การพูดคุยกับเพื่อนโดยใช้ภาษากะเหรี่ยง การแยกตัวอยู่ตามลำพัง และการนอนลงไม่สนใจกิจกรรมที่ดำเนินอยู่

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวการจัดการประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. นโยบายและแนวการจัดการประสบการณ์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานใหญ่ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาเด็กระดับก่อนประถมศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โดยการสนับสนุนให้โรงเรียนกับชุมชนดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

1.1 หลักการทั่วไปของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติของโรงเรียนอนุบาลในสังกัด มีดังนี้

การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้โรงเรียนปฏิบัติในขอบข่ายต่อไปนี้

1) การเรียนการสอนในระดับอนุบาลศึกษา เน้นการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้มีความพร้อมทนทานการสอนหนังสือ

2) การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ควรยึดถือตามแนวการจัดการประสบการณ์ที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดให้

3) การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ภาคเช้าควรเป็นกิจกรรมที่จัดตามแผนการจัดการประสบการณ์ และภาคบ่ายเป็นเวลาพักผ่อนและกิจกรรมเสริมประสบการณ์

4) โรงเรียนไม่ควรกำหนดกิจกรรมที่จัดให้เด็กอนุบาลไว้ตายตัว ควรยืดหยุ่นหมุนเวียนได้ กิจกรรมที่เหมาะสมต่อเด็กได้แก่ การสนทนา เพลง ดนตรี และการเคลื่อนไหวตามจังหวะ ฟังนิทานหรือเรื่องราว การเล่นกลางแจ้ง ศิลปะและการสร้างสรรค์ การเล่นอิสระ และการเล่นเกมการศึกษา

5) การจัดเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ควรจัดให้มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ไม่มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

1.2 ลักษณะการจัดประสบการณ์และกิจกรรมประจำวัน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ลักษณะของประสบการณ์และกิจกรรม กิจกรรมประจำวัน และแนวการจัดประสบการณ์

1.2.1 ลักษณะของประสบการณ์และกิจกรรม ควรมีลักษณะสำคัญคือ

1) เนื่องจากเด็กมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันทุกคน จึงจัดกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เด็กได้ทำตามความสามารถของตน เช่น การวาดภาพ การปั้น การฉีก การตัดปะ ฯลฯ

2) กิจกรรมมีหลายรูปแบบ เช่น การทดลอง การพาเด็กไปทัศนศึกษา การศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น

3) กิจกรรมจัดให้มีความสมดุลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่จำเป็นจะต้องได้รับการส่งเสริมในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกัน

1.2.2 กิจกรรมประจำวัน มีไว้เพื่อให้การจัดประสบการณ์ได้บรรลุเป้าหมาย จึงเสนอกิจกรรมประจำวันไว้ดังนี้

08.00-08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล
08.15-08.30 น.	เคารพธงชาติและสวดมนต์
08.30-08.40 น.	สำรวจการมาโรงเรียน สันทนาและตรวจสุขภาพ
08.40-09.00 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.00-10.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม
10.00-10.10 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.10-10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30-11.00 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.00-12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00-14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00-14.20 น.	เก็บที่นอน ฉางหน้า
14.20-14.30 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)

- 14.30-14.50 น. เกมการศึกษา
14.50-15.00 น. เตรียมกลับบ้าน

1.2.3 แนวการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลศึกษา เป็นการจัดการศึกษา เพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็กไทยในวัย 4-6 ปี ให้มีโอกาสได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะเป็นคนไทยที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป แนวการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2537) มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

หลักการ

- 1: เป็นประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็กไทย
- 2 เป็นประสบการณ์ที่มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของเด็กไทยให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะ
- 3 เป็นประสบการณ์พื้นฐานที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
- 4 เป็นประสบการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม

จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา มุ่งหมายที่จะปลูกฝังให้เด็กมีพัฒนาการตามศักยภาพของแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1 มีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนในระดับประถมศึกษา
- 2 มีความรักและมีความภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มุ่งมั่นในความดีงามและรู้คุณค่าของชีวิต
- 3 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้หน้าที่ของตนเองและเสียสละเพื่อสังคมตามควรแก่วัยและโอกาส
- 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรักในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม

เนื้อหาและรายการประเมินการ

เนื้อหาและรายการประเมินการของชั้นอนุบาลศึกษา จัดเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยรวบรวมเอาประเมินการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กในวัยนี้มาจัดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปจัดทำแผนการจัดประเมินการในระดับชั้นอนุบาลศึกษา ประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย รายการประเมินการและเนื้อหา (กรมวิชาการ , สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2535)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ให้หลักการสอนภาษาที่สองดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของภาษา คือ
 - 1.1 คำนึงถึงธรรมชาติของภาษาไทยที่ใช้ภาษาที่บ้านเป็นอันดับแรก
 - 1.2 คำนึงถึงธรรมชาติของภาษาไทย
 - 1.3 สอนจากคำที่ง่ายและคุ้นเคยไปหาคำยากและไม่คุ้นเคย
2. จัดกิจกรรมควรใช้สื่อในลักษณะต่าง ๆ คือ
 - 2.1 ของจริง
 - 2.2 หุ่นจำลอง
 - 2.3 ภาพ
 - 2.4 การ์ตูน
 - 2.5 การสาธิต
3. ครูต้องเป็นต้นแบบของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ชัดเจน และได้จังหวะ
 - 3.1 การสอน ครูควรให้มีการฝึกซ้ำจนเด็กชำนาญ โดยครูพูดนำ และให้เด็กพูดตามหลาย ๆ ครั้ง โดยฝึกทั้งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และเป็นรายบุคคล
 - 3.2, การใช้สื่อประกอบเพื่อแสดงความหมายของคำที่ต้องการสอน โดยให้เด็กได้ดู ฐึ่ หยิบ ทำให้ลักษณะต่าง ๆ เพื่อแสดงความหมายของคำ
- 4, ใช้การซักถามโดยใช้คำว่า อะไร ที่ไหน อย่างไร เท่าไร แล้วให้เด็กตอบ ประโยคคำถามง่าย ๆ เหล่านี้

ครูถาม - เขาทำอะไร

นักเรียนตอบ - เขากินข้าว

ครูถาม - เขากินข้าวที่ไหน

นักเรียนตอบ - เขากินข้าวที่ตลาด

ครูถาม - เขากินข้าวที่ตลาดกับใคร

นักเรียนตอบ - เขากินข้าวที่ตลาดกับแม่

จะเห็นได้ว่า นักเรียนได้ออกเสียงทบทวนคำ ทบทวนประโยคซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จึงส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะมากยิ่งขึ้น เพราะภาษาเป็นเรื่องของทักษะ ต้องออกเสียงพูดและได้ใช้บ่อย ๆ จึงเกิดความชำนาญ นั่นคือ ครูพยายามพูดคุยกับเด็กให้เป็นประโยคและให้เด็กได้ตอบเป็นประโยคด้วย

5. ควรใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการสอนเด็ก ได้แก่ การสอนเพลง เกมสัปดาห์คำท่าย การเล่าข่าวและเหตุการณ์ การเล่นเกมทบทวน การขีดหุ่น การแสดงตามวัฒนธรรมท้องถิ่น การสอนจะต้องศึกษา ทดลองการใช้กิจกรรมเหล่านี้ที่สำคัญก็ต้องจัดให้สัมพันธ์กับคำในแผนการสอน ส่งเสริมการฟัง-พูด ภาษาไทยที่ง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก

6. ควรนำคำศัพท์ที่ได้เรียนมาแล้วสัมพันธ์กับคำใหม่ นำคำมาผูกประโยค และสอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ และชีวิตประจำวัน นั่นคือการเพิ่มศัพท์ใหม่ โดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน การฉีกศัพท์เก่าด้วย

7. จัดการสอนตามลำดับความเหมาะสม ได้แก่

7.1	สอนจากสิ่งที่ใกล้ตัว	ไปหาสิ่งที่ไกลตัว
7.2	สอนจากสิ่งที่รู้	ไปหาสิ่งที่ไม่รู้
7.3	สอนจากสิ่งที่ง่าย	ไปหาสิ่งที่ยาก
7.4	สอนจากรูปธรรม	ไปหานามธรรม

ลินฟอร์ด (Lindford, 1980 อ้างถึงใน ทรรษา นิธิเชียร, 2535) ได้สรุปหลักการจัดอย่างในการจัดสถานการณ์การเรียนภาษาที่สองในห้องเรียนดังนี้คือ

1. การพัฒนาการเรียนภาษาที่สอง เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ความต้องการที่จะสื่อสาร และต้องการที่จะพูดอย่างถูกต้อง
2. สถิติปัญญาเป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนภาษาที่สอง
3. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ภาษาที่สอง
4. จัดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในสถานการณ์ที่มีความหมาย เช่น การเล่นกับผู้พูดภาษาที่สองที่เป็นเพื่อนที่ตนเองเลือก
5. สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนที่สอดคล้องกับการเรียนภาษาที่สอง ครูจัดเตรียมสถานการณ์ที่สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการภาษา และความเข้าใจของเด็ก
6. เน้นความสำคัญของความหมายมากกว่ารูปแบบที่ถูกต้อง การฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ จะทำให้เด็กเน้นการเรียนรูปแบบของภาษามากกว่าการสื่อความหมาย

7. จัดสิ่งแวดล้อมหลากหลายที่ประกอบไปด้วยประสบการณ์ ทั้งด้านวจนภาษาและอวจนภาษา จัดประสบการณ์ให้เด็กได้สำรวจ ทดลองจากกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่เด็กมีโอกาสเลือก

การจัดการศึกษาปฐมวัยหลายวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาปฐมวัยหลายวัฒนธรรมเป็น การจัดการศึกษาให้เด็กรู้จักสิ่งที่ผูกพันกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้เด็กมองเห็นความเหมือนกันในมนุษย์โดยไม่ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม อีกทั้งทำให้การ พัฒนาความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซุนัล (Sunal , 1990) ได้กล่าวว่า เด็กที่อยู่ในชั้นเรียนที่มีเด็ก หลายวัฒนธรรมควรจะได้รับ การพัฒนาในเรื่องการเกิดความรู้สึกที่ดี แนวความเชื่อต่อไปนี้คือ การจัดการศึกษาแบบหลายวัฒนธรรม (Multicultural) จึงกำหนดบนพื้นฐานความเชื่อต่อไปนี้

1. ทุกเชื้อชาติมีศักดิ์ศรีและความสำคัญเท่าเทียมกัน
2. วัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชนพัฒนาจากความจำเป็นและความต้องการเฉพาะของชุมชนนั้น ดังนั้นจึงมีคุณค่าและความสำคัญสำหรับบุคคลในชุมชนนั้น ๆ และไม่สามารถใช้มาตรฐานของวัฒนธรรมของชุมชนหนึ่งไปตัดสินวัฒนธรรมของชุมชนอื่น
3. คนเราที่มาจากพื้นฐานวัฒนธรรมต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีวิถีชีวิตหรือผสมกลมกลืนให้มีวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งเพียง วัฒนธรรมเดียว หากทุกฝ่ายในสังคมยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพทางความคิดความเชื่อ และวิถีการดำรงชีวิต
4. เด็กที่ได้รับการยอมรับในวัฒนธรรมของตนจากสังคมจะพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อวัฒนธรรมของชุมชนของตน ซึ่งจะเกิดความรู้สึกที่ดีและภาคภูมิใจในสถานภาพของตน
5. คนคนเดียวกันสามารถมีสำนึกว่าตนมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในสิ่งแวดล้อม และบริบทที่ต่างกันได้ โดยไม่ใช่เรื่องที่เสียหายแต่อย่างใด เพราะสำนึกในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ไม่ถาวร
6. การมีเพื่อนต่างวัฒนธรรมจะเป็นโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมหลาย วัฒนธรรมซึ่งจะชวนขยายความรู้ประสบการณ์และโลกทัศน์ของเด็กและช่วยให้เด็กเกิด ความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นทั้งวัฒนธรรมของตนและผู้อื่น
7. การเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นของเพื่อนสมาชิกในชุมชนเดียวกันจะช่วยให้เกิด ความเข้าใจ ยอมรับและนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชนที่อยู่ร่วมกันทั้งที่ เป็นชุมชนระดับห้องเรียน โรงเรียน หมู่บ้าน ตำบล จนถึงระดับประเทศ

ทรรษา นิลวิเชียร (2534) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการสอนเด็กให้ตระหนักในความ สำคัญของวัฒนธรรมและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมคนอื่นไว้ว่า ควรให้ความสำคัญทุก คนเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเหนือกว่าใครหรือชนชาติใดเหนือกว่าชนชาติใด การสอนควรเน้น ความเหมือนมากกว่าความแตกต่างของคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบของศิลปะ (Art Forms)

เด็กที่ได้รับการส่งเสริมให้สร้างศิลปะของคนในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น บทร้อยกรอง การระบายสี การเต้นรำ วรรณกรรม หัตถกรรม จะเข้าใจซาบซึ้งในงานศิลปะของผู้อื่น กิจกรรมที่จัดอาจให้เด็กได้ชมการแสดงงานศิลปะของเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ต่างวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนศิลปะซึ่งกันและกัน

2. กฎของกลุ่ม (Group Rules)

กฎเป็นสิ่งจำเป็นของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ เด็กควรจะเรียนรู้สิทธิของแต่ละคน โดยครูช่วยให้เด็กสร้างกฎต่าง ๆ เช่น กฎของห้องเรียน กฎของการใช้เครื่องเล่นสนาม เด็กจะเรียนรู้ว่าจะอยู่ที่ไหน คนเราจะต้องมีกฎของการอยู่ร่วมกัน ครูอาจสอนให้เด็กรู้จักกฎของโรงเรียนตลอดจนกฎของเมืองและประเทศด้วย

3. หน่วยของสังคม (Social Organizations)

เด็กควรเรียนรู้การประกอบกันเป็นหน่วยของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กัน เด็กควรเรียนรู้ว่ามนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นหน่วยของสังคม ครูควรช่วยให้เด็กเข้าใจความเหมือนของกลุ่มสังคม โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เขียนกราฟแสดงองค์ประกอบของครอบครัว จัดนิทรรศการโดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

4. ความต้องการพื้นฐานที่เหมือนกัน (Similar Needs)

ผู้คนทั่วโลกมีความต้องการพื้นฐานเหมือนกัน คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ครูจึงอาจจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

4.1 วาดรูปบ้านที่อยู่อาศัย อภิปรายความจำเป็นของการมีบ้าน

4.2 เขียนสมุดบันทึกสิ่งที่ครอบครัวจำเป็นต้องมี

4.3 อภิปรายเกี่ยวกับอาหารที่เด็กชอบ ทำไมต้องกินอาหาร อาหารใน

โอกาสพิเศษและอาหารของชาติหรือกลุ่มชนต่าง ๆ

4.4 อภิปรายลักษณะของเสื้อผ้าที่คนจำเป็นต้องใช้ในส่วนต่าง ๆ ของโลก

หรือฤดูกาล

5. ภาษา (Language)

คนเราสื่อสารกันโดยใช้ภาษาวาจา หรือวจนภาษา (Verbal Communication) และไม่ใช้ภาษาวาจาหรืออวจนภาษา (Non Verbal Communication) เด็กจะเรียนรู้การสื่อสาร

ทั้งสองแบบดังกล่าวในขณะที่เด็กแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ และความรู้ การสื่อสารโดยไม่ใช้ภาษาวาจา อาจจะมีประโยชน์เมื่อเกิดความไม่เข้าใจในภาษาวาจา ควรเปิดโอกาสให้เด็กสื่อสารเป็นการส่วนบุคคล เป็นกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ และได้พูดภาษาอื่น ๆ ในรูปของวงดี หรือเพลงง่าย ๆ ตามโอกาส

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย